

॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ षष्ठमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके षष्ठः प्रपाठकः ॥

अनु॒म॒त्यै पु॒रो॒डा॒शं॒म॒ष्टाकं॒पा॒लं निर्व॑पति। ये प्र॒त्य॒ञ्चः श॒म्याया॑
अव॒शीय॑न्ते। तन्नैर्ऋ॒तमेकं॑कपालम्। इ॒यं वा अनु॑मतिः। इ॒यं
निर्ऋ॑तिः। नैर्ऋ॒तेन॒ पूर्वे॑ण प्रच॑रति। पा॒प्मान॑मे॒व निर्ऋ॑तिं
पूर्वा॑ नि॒रव॑दयते। एकं॑कपालो भवति। ए॒क॒धैव॑ निर्ऋ॑तिं
नि॒रव॑दयते। यदहु॑त्वा गा॒र्ह॑पत्य ई॒युः॥१॥

रु॒द्रो भू॒त्वाऽग्नि॑र॒नू॒त्थाय॑। अ॒ध्व॒र्युं च॒ यज॑मानं च ह॒न्यात्।
वी॒हि स्वा॒हाऽऽहु॑तिं जुषा॒ण इत्या॑ह। आहु॑त्यै॒वैनं॑ श॒मय॑ति।
ना॒र्तिमा॑र्च्छ॒त्यध्व॑र्युर्न यज॑मानः। ए॒को॒ल्मु॒केन॑ यन्ति। तद्धि
निर्ऋ॑त्यै भा॒ग॒धेय॑म्। इ॒मान्दि॑शं यन्ति। ए॒षा वै निर्ऋ॑त्यै
दिक्। स्वा॒या॒मे॒व दि॑शि निर्ऋ॑तिं नि॒रव॑दयते॥२॥

स्व॒कृ॒तु इ॒रि॒णे जु॒होति॑ प्र॒द॒रे वा॑। ए॒तद्वै निर्ऋ॑त्या आ॒य॒त॑नम्।
स्व ए॒वाय॑त॑ने निर्ऋ॑तिं नि॒रव॑दयते। ए॒ष ते॑ निर्ऋ॑ते भा॒ग
इत्या॑ह। नि॒र्दि॑शत्यै॒वैन॑म्। भू॒ते ह॒विष्म॑त्य॒सीत्या॑ह।

भूतिमेवोपावर्तते। मुञ्चेमम॑हंस इत्याह। अ॑हंस ए॒वैनं
मुञ्चति। अ॒ङ्गुष्ठाभ्यां॑ जुहोति॥३॥

अ॒न्तत ए॒व नि॒र्ऋ॑तिं नि॒रव॑दयते। कृ॒ष्णं वा॒सः कृ॒ष्णतू॑ष्णं
दक्षि॑णा। ए॒तद्वै नि॒र्ऋ॑त्यै रू॒पम्। रू॒पेणै॒व नि॒र्ऋ॑तिं
नि॒रव॑दयते। अ॒प्रती॑क्ष॒माय॑न्ति। नि॒र्ऋ॑त्या अ॒न्तर्हि॑त्यै।
स्वाहा॑ नमो॒ य इ॒दं च॒कारे॑ति पु॒नरे॒त्य गार्ह॑पत्ये जुहोति।
आहु॑त्यै॒व न॑म॒स्यन्तो॒ गार्ह॑पत्यमु॒पाव॑र्तन्ते। आ॒नु॒म॒तेन॒
प्रच॑रति। इ॒यं वा अ॒नु॒म॒तिः॥४॥

इ॒यमे॒वास्मै॑ रा॒ज्यम॑नु॒ मन्य॑ते। धे॒नुर्दक्षि॑णा। इ॒मामे॒व
धे॒नुं कुरु॑ते। आ॒दि॒त्यं च॒रुं निर्व॑पति। उ॒भयी॑ष्वे॒व
प्र॒जास्व॒भिषि॑च्यते। दै॒वीषु॑ च॒ मानु॑षीषु च। व॒रो दक्षि॑णा।
व॒रो हि रा॒ज्यं स॑मृ॒द्धौ। आ॒ग्ना॒वैष्ण॒वमे॒काद॑शकपालं
निर्व॑पति। अ॒ग्निः सर्वा॑ दे॒वताः॥५॥

विष्णु॑र्य॒ज्ञः। दे॒वता॑श्चै॒व य॒ज्ञं चाव॑ रुन्धे। वा॒म॒नो व॒ही
दक्षि॑णा। यद्व॒ही। तेना॑ग्ने॒यः। यद्वा॑म॒नः। तेन॑ वैष्ण॒वः स॑मृ॒द्धौ।
अ॒ग्नी॒षोमी॒यमे॒काद॑शकपालं निर्व॑पति। अ॒ग्नी॒षोमा॑भ्यां
वा इन्द्रो॑ वृ॒त्रम॑ह॒न्ति। यद॑ग्नी॒षोमी॒यमे॒काद॑शकपालं

निर्वपति॥६॥

वा॒त्र॒घ्नमे॒व विजि॑त्यै। हि॒र॒ण्यं दक्षि॑णा॒ समृ॑द्धौ। इन्द्रो॑
वृ॒त्रं ह॒त्वा। दे॒वता॑भिश्चेन्द्रि॒येण॑ च॒ व्या॑र्ध्यत। स
ए॒तमै॑न्द्रा॒ग्नमे॑कादशकपालमपश्यत्। तन्निर॑वपत्। तेन॒ वै स
दे॒वता॑श्चेन्द्रि॒यं चावा॑रुन्ध। यदै॑न्द्रा॒ग्नमे॑कादशकपालं निर्वपति।
दे॒वता॑श्चै॒व तेनै॑न्द्रि॒यं च॒ यज॑मा॒नोऽव॑रुन्धे। ऋ॒ष॒भो व॒ही
दक्षि॑णा॥७॥

यद्व॒ही। तेना॑ग्ने॒यः। यदृ॑ष॒भः। तेनै॒न्द्रः समृ॑द्धौ। आ॒ग्ने॒यमृ॑ष्टाकपालं
निर्वपति। ऐ॒न्द्रं दधि॑। यदा॑ग्ने॒यो भव॑ति। अ॒ग्निर्वै य॑ज्ञमुखम्।
य॒ज्ञ॒मुखमे॒वर्द्धि॑ पुरस्ता॑द्धत्ते। यदै॒न्द्रं दधि॑॥८॥

इन्द्रि॒यमे॒वाव॑रुन्धे। ऋ॒ष॒भो व॒ही दक्षि॑णा। यद्व॒ही।
तेना॑ग्ने॒यः। यदृ॑ष॒भः। तेनै॒न्द्रः समृ॑द्धौ। याव॑तीर्वै प्र॒जा
ओष॑धीना॒महु॑ताना॒माश्ज॑न्। ताः परा॑ऽभवन्। आ॒ग्न॒य॒णं
भव॑ति हु॒ताद्या॑य। यज॑मान॒स्याप॑राभावाय॥९॥

दे॒वा वा ओष॑धीष्वाजि॒म॒युः। ता इन्द्रा॑ग्नी उद॑जयताम्।
तावे॒तमै॑न्द्रा॒ग्नं द्वाद॑शकपालं निर॑वृणाताम्। यदै॑न्द्रा॒ग्नो
भव॑त्युज्जि॒त्यै। द्वाद॑शकपालो भवति। द्वाद॑श॒ मासाः॑ संवत्स॒रः।

संवत्सरेणैवास्मा अन्नमवरुन्धे। वैश्वदेवश्चरुर्भवति। वैश्वदेवं
वा अन्नम्। अन्नमेवास्मै स्वदयति॥१०॥

प्रथमजो वत्सो दक्षिणा समृद्धौ। सौम्यः श्यामाकं चरुं
निर्वपति। सोमो वा अकृष्टपच्यस्य राजा। अकृष्टपच्यमेवास्मै
स्वदयति। वासो दक्षिणा। सौम्यः हि देवतया वासः
समृद्धौ। सरस्वत्यै चरुं निर्वपति। सरस्वते चरुम्।
मिथुनमेवाव रुन्धे। मिथुनौ गावौ दक्षिणा समृद्धौ। एति
वा एष यज्ञमुखादध्याः। योऽग्नेर्देवताया एति। अष्टावेतानि
हवींषि भवन्ति। अष्टाक्षरा गायत्री। गायत्रोऽग्निः। तेनैव
यज्ञमुखादध्या अग्नेर्देवतायै नैति॥११॥

ईयुर्निरवदयतेऽङ्गुष्ठाभ्यां जुहोत्यनुमतिर्देवता निर्वपति वही दक्षिणा यदेन्द्रं दध्यपराभावाय
स्वदयति गावौ दक्षिणा समृद्धौ षट्॥

[१]

वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत। ताः सृष्टा न
प्राजायन्त। सोऽग्निरकामयत। अहमिमाः प्रजनयेयमिति।
स प्रजापतये शुचमदधात्। सोऽशोचत्प्रजामिच्छमानः।
तस्माद्यं च प्रजा भुनक्ति यं च न। तावुभौ शोचतः
प्रजामिच्छमानौ। तास्वग्निमप्यसृजत्। ता अग्निरध्यैत्॥१२॥

सोमो॑ रेतो॑ऽदधात्। स॒वि॒ता प्राज॑नयत्। सर॑स्वती॒
वाच॑मदधात्। पू॒षाऽपो॑षयत्। ते वा ए॒ते त्रिः सं॑वत्स॒रस्य॑
प्रयु॑ज्यन्ते। ये दे॒वाः पु॒ष्टि॑पतयः। सं॒वत्स॒रो वै प्र॒जाप॑तिः।
सं॒वत्स॒रेणै॒वास्मै॑ प्र॒जाः प्राज॑नयत्। ताः प्र॒जा जा॒ता
म॒रुतो॑ऽघ्नन्। अ॒स्मान॑पि न प्रायु॑क्षतेति॥१३॥

स ए॒तं प्र॒जाप॑तिर्मा॒रुत॑ꣳ स॒प्तक॑पालमपश्यत्। तन्निर॑वपत्।
ततो॒ वै प्र॒जाभ्यो॑ऽकल्पत। यन्मा॑रु॒तो नि॑रु॒प्यते॑।
य॒ज्ञस्य॑ क्लृ॒प्त्यै॑ प्र॒जाना॑मघा॒ताय॑। स॒प्तक॑पालो भवति।
स॒प्तग॑णा॒ वै म॒रुतः॑। ग॒णश॑ ए॒वास्मै॑ वि॒शं क॑ल्पयति। स
प्र॒जाप॑तिरशोचत्॥१४॥

याः पूर्वाः॑ प्र॒जा असृ॑क्षि। म॒रुत॑स्ता अ॒वधि॑षुः। क॒थमप॑राः
सृ॒जे॒येति॑। तस्य॑ शु॒ष्मं आ॒ण्डं भू॑तं निर॑वर्तत। तद्व्युद॑हरत्।
तदपो॑षयत्। तत्प्राजा॑यत। आ॒ण्डस्य॑ वा ए॒तद्रूप॑म्।
यदा॑मिक्षा॑। यद्व्युद्ध॑रति॥१५॥

प्र॒जा ए॒व तद्य॑ज॒मानः॑ पोषयति। वै॒श्वदे॒व्यामि॑क्षा भवति।
वै॒श्वदे॒व्यो वै प्र॒जाः। प्र॒जा ए॒वास्मै॑ प्रज॑नयति।
वा॒जिन॑मानयति। प्र॒जास्वे॒व प्रजा॑तासु रेतो॑ दधाति।

द्यावा॒पृथि॒व्यं एक॑कपालो भवति। प्र॒जा ए॒व प्रजा॑ता
द्यावा॒पृथि॒वीभ्या॑मुभ॒यतः॑ परि॑ गृह्णाति। दे॒वा॒सुराः॑ संय॑त्ता
आसन्। सोऽ॒ग्निर्ब्र॑वीत्॥१६॥

माम॒ग्रे यज॑त। मया॒ मुखे॒नासु॑रा॒ञ्जेष्य॑थेति॑। मां द्वि॒तीय॑मिति॑
सोमोऽ॒ब्रवीत्। मया॒ राजा॑ जे॒ष्यथेति॑। मां तृ॒तीय॑मिति॑
सवि॒ता। मया॒ प्रसू॑ता जे॒ष्यथेति॑। मां च॑तु॒र्थीमिति॑ सर॑स्वती।
इन्द्रि॒यं वोऽहं॑ धा॒स्यामी॑ति॑। मां प॑ञ्च॒ममिति॑ पू॒षा। मया॑
प्रति॒ष्ठया॑ जे॒ष्यथेति॑॥१७॥

तैऽ॒ग्निना॒ मुखे॒नासु॑रानजयन्। सोमे॑न राजा॑। स॒वित्रा॑
प्रसू॑ताः। सर॑स्वतीन्द्रि॒यम॑दधात्। पू॒षा प्रति॒ष्ठाऽऽसी॑त्। ततो॒
वै दे॒वा व्य॑जयन्त। यदे॒तानि॑ ह॒वी॒ऽषि॑ निरु॒प्यन्ते॒ विजि॑त्यै।
नोत्त॑रवेदिमुप॑वपति। प॒शवो॒ वा उत्त॑रवे॒दिः। अजा॑ता इव
ह्ये॒तर्हि॑ प॒शवः॑॥१८॥

ऐदित्यंशोचद्बृद्धरत्यब्रवीत्प्रतिष्ठयां जेष्यथेत्येतर्हि पशवः॥ [२]

त्रि॒वृद्ध॑र्हिर्भवति। मा॒ता पि॒ता पु॒त्रः। तदे॒व तन्मि॑थुनम्। उल्बं
गर्भो॑ ज॒रायु॑। तदे॒व तन्मि॑थुनम्। त्रे॒धा ब॑र्हिः सन्न॑द्धं भवति।
त्रय॑ इ॒मे लो॒काः। ए॒ष्वेव॑ लो॒केषु॑ प्रति॑ तिष्ठति। ए॒क॒धा पुनः॑

सन्नद्धं भवति। एकं इव ह्ययं लोकः॥१९॥

अस्मिन्नेव तेन लोके प्रतितिष्ठति। प्रसुवो भवन्ति।
प्रथमजामेव पुष्टिमवरुन्धे। प्रथमजो वत्सो दक्षिणा समृद्धौ।
पृषदाज्यं गृह्णाति। पशवो वै पृषदाज्यम्। पशून्नेवाव रुन्धे।
पञ्चगृहीतं भवति। पाङ्गा हि पशवः। बहुरूपं भवति॥२०॥

बहुरूपा हि पशवः समृद्धौ। अग्निं मन्थन्ति। अग्निमुखा
वै प्रजापतिः प्रजा असृजत। यदग्निं मन्थन्ति।
अग्निमुखा एव तत्प्रजा यजमानः सृजते। नव प्रयाजा
इज्यन्ते। नवानूयाजाः। अष्टौ हवींषि। द्वावाघारौ।
द्वावाज्यभागौ॥२१॥

त्रिंशत्सम्पद्यन्ते। त्रिंशदक्षरा विराट्। अन्नं विराट्।
विराजैवान्नाद्यमवरुन्धे। यजमानो वा एकंकपालः। तेज
आज्यम्। यदेकंकपाल आज्यमानयति। यजमानमेव
तेजसा समर्धयति। यजमानो वा एकंकपालः। पशव
आज्यम्॥२२॥

यदेकंकपाल आज्यमानयति। यजमानमेव पशुभिः
समर्धयति। यदल्पमानयैत्। अल्पा एनं पशवो भुञ्जन्त

उप॑तिष्ठेरन्। यद्व॑ह्वा॒नये॑त्। ब॒हव॑ ए॒नं प॒शवोऽभु॑ञ्जन्त॒
 उप॑तिष्ठेरन्। ब॒ह्वा॒नीया॒विः पृ॑ष्ठं कुर्यात्। ब॒हव॑ ए॒वैनं
 प॒शवो॑ भु॒ञ्जन्त॒ उप॑तिष्ठन्ते। यज॑मानो वा ए॒क॒क॒पालः।
 यदे॒क॒क॒पाल॒स्याव॑द्येत्॥ २३ ॥

यज॑मान॒स्याव॑द्येत्। उ॒द्वा मा॒द्येद्यज॑मानः। प्र वा॑ मीयेत।
 स॒कृदे॒व हो॑त॒व्यः। स॒कृदि॒व हि सु॑व॒र्गो लो॒कः। हु॒त्वाऽभि
 जु॑होति। यज॑मानमे॒व सु॑व॒र्गं लो॒कं ग॑मयित्वा। तेज॑सा
 स॒म॒र्धय॑ति। यज॑मानो वा ए॒क॒क॒पालः। सु॒व॒र्गो लो॒क
 आ॑हव॒नीयः॥ २४ ॥

यदे॒क॒क॒पाल॒माह॑व॒नीये॑ जुहोति। यज॑मानमे॒व सु॑व॒र्गं लो॒कं
 ग॑मयति। यद्व॑स्तेन जुहुयात्। सु॒व॒र्गाल्लो॒काद्यज॑मान॒मव॑-
 वि॒ध्येत्। स्रु॒चा जु॑होति। सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ स॒म॒ष्ट्यै।
 यत्प्रा॑ङ्म॒द्येत्। दे॒वलो॒कम॒भिज॑येत्। यद्व॑क्षिणा पि॒तृलो॒कम्।
 यत्प्र॒त्यक्॥ २५ ॥

रक्षा॑ंसि य॒ज्ञं ह॑न्युः। यदु॒दङ्घ्रिः। म॒नुष्य॑लो॒कम॒भिज॑येत्।
 प्र॒ति॒ष्ठितो॑ हो॒त॒व्यः। ए॒क॒क॒पालं॒ वै प्र॑ति॒तिष्ठ॑न्तं द्यावा॑पृथि॒वी
 अनु॑ प्र॒ति॒तिष्ठ॑तः। द्यावा॑पृथि॒वी ऋ॒तवः॑। ऋ॒तून् य॒ज्ञः। य॒ज्ञं

यजमानः। यजमानं प्रजाः। तस्मात्प्रतिष्ठितो होतव्यः॥२६॥

वाजिनो यजति। अग्निर्वायुः सूर्यः। ते वै वाजिनः। तानेव तद्यजति। अथो खल्वाहुः। छन्दांसि वै वाजिन इति। तान्येव तद्यजति। ऋक्सामे वा इन्द्रस्य हरी सोमपानौ। तयोः परिधय आधानम्। वाजिनं भागधेयम्॥२७॥

यदप्रहृत्य परिधीं जुहुयात्। अन्तराधानाभ्यां घासं प्रयच्छेत्। प्रहृत्य परिधीं जुहोति। निराधानाभ्यामेव घासं प्रयच्छति। बर्हिषि विषिञ्चन्वाजिनमा नयति। प्रजा वै बर्हिः। रेतो वाजिनम्। प्रजास्वेव रेतो दधाति। समुपहूय भक्षयन्ति। एतत्सोमपीथा ह्येते। अथो आत्मन्नेव रेतो दधते। यजमान उत्तमो भक्षयति। पशवो वै वाजिनम्। यजमान एव पशून्प्रतिष्ठापयन्ति॥२८॥

लोको बहुरूपं भवत्याज्यभागौ पशव आज्यमवद्येदाहवनीयः प्रत्यक्तस्मात्प्रतिष्ठितो होतव्यो भागधेयमेते चत्वारि च॥

[३]

प्रजापतिः सविता भूत्वा प्रजा असृजत। ता एनमत्यमन्यन्त। ता अस्मादपाक्रामन्। ता वरुणो भूत्वा प्रजा वरुणेनाग्राहयत्। ताः प्रजा वरुणगृहीताः। प्रजापतिं

पुनरुपाधावन्नाथमिच्छमानाः। स एतान्प्रजापतिर्वरुण-
प्रघासानपश्यत्। तां निरवपत्। तैर्वै स प्रजा
वरुणपाशादमुञ्चत्। यद्वरुणप्रघासा निरुप्यन्ते॥२९॥

प्रजानामवरुणग्राहाय। तासां दक्षिणो बाहुर्न्यक्र आसीत्।
सव्यः प्रसृतः। स एतां द्वितीयान्दक्षिणतो वेदिमुदहन्। ततो
वै स प्रजानां दक्षिणं बाहुं प्रासारयत्। यद्वितीयान्दक्षिणतो
वेदिमुद्धन्ति। प्रजानामेव तद्यजमानो दक्षिणं बाहुं प्रसारयति।
तस्माच्चातुर्मास्ययाज्यमुष्मिल्लोक उभयाबाहुः। यज्ञाभिजितुः
ह्यस्य। पृथमात्राद्वेदी असम्भिन्ने भवतः॥३०॥

तस्मात्पृथमात्रं व्य९सौ। उत्तरस्यां वेद्यामुत्तरवेदिमुप वपति।
पशवो वा उत्तरवेदिः। पशून्वेवावरुन्धे। अथो यज्ञपरुषो-
ऽनन्तरित्यै। एतद्वाह्मणान्येव पञ्च हवी९षि। अथैष ऐन्द्राग्नो
भवति। प्राणापानौ वा एतौ देवानाम्। यदिन्द्राग्नी। यदैन्द्राग्नी
भवति॥३१॥

प्राणापानावेवाव रुन्धे। ओजो बलं वा एतौ देवानाम्।
यदिन्द्राग्नी। यदैन्द्राग्नी भवति। ओजो बलमेवाव रुन्धे।
मारुत्यामिक्षा भवति। वारुण्यामिक्षा। मेषी च मेषश्च

भवतः। मिथुना एव प्रजा वरुणपाशान्मुञ्चति। लोमशौ
भवतो मेध्यत्वाय॥३२॥

शमीपर्णान्युप वपति। घासमेवाभ्यामपि यच्छति।
प्रजापतिमन्नाद्यं नोपांनमत्। स एतेन शतेध्मेन हविषा-
ऽन्नाद्यमवारुन्धे। यत्परः शतानि शमीपर्णानि भवन्ति।
अन्नाद्यस्यावरुद्धौ। सौम्यानि वै करीराणि। सौम्या खलु
वा आहुतिर्दिवो वृष्टिं च्यावयति। यत्करीराणि भवन्ति।
सौम्ययैवाहुत्या दिवो वृष्टिमवरुन्धे। काय एककपालो
भवति। प्रजानां कन्त्वाय। प्रतिपूरुषं करम्भपात्राणि भवन्ति।
जाता एव प्रजा वरुणपाशान्मुञ्चति। एकमतिरिक्तम्।
जनिष्यमाणा एव प्रजा वरुणपाशान्मुञ्चति॥३३॥

निरूप्यन्तै भवतो भवति मेध्यत्वाय रुन्धे षट्॥—————[४]

उत्तरस्यां वेद्यामन्यानि हवींषि सादयति। दक्षिणायां
मारुतीम्। अपधुरमेवैनां युनक्ति। अथो ओजं एवासांमव
हरति। तस्माद्ब्रह्मणश्च क्षत्राच्च विशौऽन्यतोऽपक्रमिणीः।
मारुत्या पूर्वया प्रचरति। अनृतमेवाव यजते। वारुण्योत्तरया।
अन्तत एव वरुणमव यजते। यदेवाध्वर्युः करोति॥३४॥

तत्प्रतिप्रस्थाता करोति। तस्माद्यच्छेयान्करोति।
 तत्पार्ष्णीयान्करोति। पत्नीं वाचयति। मेध्यामेवेनां करोति।
 अथो तप एवैनमुप नयति। यज्ञारं सन्तन्न प्रब्रूयात्।
 प्रियं ज्ञातिं रुन्ध्यात्। असौ मे जार इति निर्दिशेत्।
 निर्दिश्यैवेनं वरुणपाशेनं ग्राहयति॥३५॥

प्रघास्यान् हवामह इति पत्नीमुदानयति। अह्वतैवेनाम्।
 यत्पत्नीं पुरोनुवाक्यामनुब्रूयात्। निर्वीर्यो यजमानः स्यात्।
 यजमानोऽन्वाह। आत्मन्नेव वीर्यं धत्ते। उभौ याज्यां
 सवीर्यत्वाय। यद्गामे यदरण्य इत्याह। यथोदितमेव वरुणमव
 यजते। यजमानदेवत्यो वा आहवनीयः॥३६॥

भ्रातृव्यदेवत्यो दक्षिणः। यदाहवनीये जुहुयात्। यजमानं
 वरुणपाशेनं ग्राहयेत्। दक्षिणेऽग्नौ जुहोति। भ्रातृव्यमेव
 वरुणपाशेनं ग्राहयति। शूर्पेण जुहोति। अन्यमेव वरुणमव
 यजते। शीर्षन्नधि निधाय जुहोति। शीर्षत एव वरुणमव
 यजते। प्रत्यङ्घ्रिं जुहोति॥३७॥

प्रत्यङ्घ्रिं वरुणपाशान्निर्मुच्यते। अक्रन्कर्म कर्मकृत् इत्याह।

दे॒वाऽनृ॑णं निर॒व॒दाय॑। अ॒नृ॒णा गृ॒हानु॑प॒ प्रेते॑ति॒ वावै॑तदा॒ह।
वरु॑णगृहीतं वा ए॒तद्य॑ज्ञस्य॑। यद्य॑जुषा गृही॒तस्या॑ति॒रिच्य॑ते।
तुषाँ॑श्च निष्का॒सश्च॑। तुषैँ॑श्च निष्का॒सेन॑ चावभृथमवैति॑।
वरु॑णगृहीतेनै॒व वरु॑णमव॒यज॑ते। अ॒पोऽव॑भृथमवैति॑॥३८॥

अ॒प्सु वै वरु॑णः। सा॒क्षादे॒व वरु॑णमव॒यज॑ते। प्र॒ति॒युतो॒
वरु॑णस्य॒ पाश॒ इत्या॑ह। वरु॑णपा॒शादे॒व निर्मु॑च्यते।
अप्र॑तीक्ष॒मा य॑न्ति। वरु॑णस्यान्त॒र्हित्यै॑। ए॒धोऽस्ये॑धिषी॒मही॒
त्या॑ह। स॒मिधै॒वाग्नि॑न्न॒मस्य॑न्त॒ उपा॑यन्ति। तेजो॑ऽसि॒ तेजो॒
मयि॑ धे॒हीत्या॑ह। तेज॑ ए॒वात्म॑न्य॒त्ते॥३९॥

क॒रोति॑ ग्राहयत्याहव॒नीय॑स्तिष्ठ॑ जुहोत्य॒पोऽव॑भृथमवैति॑ धत्ते॥ [५]

दे॒वा॒सुराः॑ संय॑त्ता आसन्। सोऽ॒ग्निर॑ब्रवीत्। ममे॒यम॑नी॒कवती॑
त॒नूः। तां प्री॑णीत। अथा॒सुरा॑न्भि॒ भवि॑ष्य॒थेति॑। ते
दे॒वा अ॒ग्नये॑ऽनी॒कव॑ते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालं॒ निर॑वपन्।
सोऽ॒ग्निर॑नी॒कवा॑न्त्स्वेन॑ भाग॒धेये॑न प्री॒तः। च॒तुर्धा॑ऽनी॒कान्य॑
जनय॑त। ततो॑ दे॒वा अभ॑वन्। परा॑ऽसुराः॑॥४०॥

यद॒ग्नये॑ऽनी॒कव॑ते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालं॒ निर्व॑प॒न्ति।
अ॒ग्निमे॒वा॒नी॒कव॑न्त॒स्वेन॑ भाग॒धेये॑न प्री॒णाति॑।

सोऽग्निरनीकवान्त्स्वेन भागधेयेन प्रीतः। चतुर्धाऽनीकानि
जनयते। असौ वा आदित्योऽग्निरनीकवान्। तस्य रश्मयो-
ऽनीकानि। साकः सूर्येणोद्यता निर्वपति। साक्षादेवास्मा
अनीकानि जनयति। तेऽसुराः पराजिता यन्तः। द्यावापृथिवी
उपाश्रयन्॥ ४१ ॥

ते देवा मरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यश्चरुं निरवपन्। तान्द्यावापृथिवी-
भ्यामेवोभयतः समतपन्। यन्मरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यश्चरुं
निर्वपति। द्यावापृथिवीभ्यामेव तदुभयतो यजमानो
भ्रातृव्यान्त्सन्तपति। मध्यन्दिने निर्वपति। तर्हि हि
तेक्षिणष्ठं तपति। चरुर्भवति। सर्वत एवैनान्त्सन्तपति। ते
देवाः श्वोविजयिनः सन्तः। सर्वासान्दुग्धे गृहमेधीयं चरुं
निरवपन्॥ ४२ ॥

आशिता एवाद्योपवसाम। कस्य वाऽहेदम्। कस्य वा श्वो
भवितेति। स शृतोऽभवत्। तस्याहुतस्य नाश्नन्। न हि
देवा अहुतस्याश्नन्ति। तेऽब्रुवन्। कस्मा इमं होष्याम
इति। मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्य इत्यब्रुवन्। तं मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्यो-
ऽजुहवुः॥ ४३ ॥

ततो देवा अभवन्। पराऽसुराः। यस्यैवं विदुषो मरुद्भ्यो
 गृहमेधिभ्यो गृहे जुह्वति। भवत्यात्मना। पराऽस्य भ्रातृव्यो
 भवति। यद्वै यज्ञस्य पाकत्रा क्रियते। पशव्यं तत्। पाकत्रा वा
 एतत्क्रियते। यन्नेध्माबर्हिर्भवति। न सामिधेनीरन्वाह॥४४॥

न प्रयाजा इज्यन्ते। नानूयाजाः। य एवं वेद। पशुमान्भवति।
 आज्यभागौ यजति। यज्ञस्यैव चक्षुषी नान्तरंति।
 मरुतो गृहमेधिना यजति। भागधेयेनैवैनान्तसमर्धयति।
 अग्निं स्विष्टकृतं यजति प्रतिष्ठित्यै। इडांतो भवति। पशवो
 वा इडा। पशुष्वेवोपरिष्ठात्प्रतिष्ठति॥४५॥

असुरा अश्रयन्गृहमेधीयं चरुं निरवपन्नजुहवुरन्वाहेडांतो भवति द्वे च॥—————[६]

यत्पत्नी गृहमेधीयस्याश्जीयात्। गृहमेध्येव स्यात्। वि त्वस्य
 यज्ञ ऋध्येत। यन्नाश्जीयात्। अगृहमेधी स्यात्। नास्य यज्ञो
 व्यृद्धेत। प्रतिवेशं पचेयुः। तस्याश्जीयात्। गृहमेध्येव भवति।
 नास्य यज्ञो व्यृद्धते॥४६॥

ते देवा गृहमेधीयेनेष्ट्वा। आशिता अभवन्। आञ्जताभ्यञ्जता।
 अनु वत्सानवासायन्। तेभ्योऽसुराः क्षुधं प्राहिण्वन्। सा देवेषु
 लोकमवित्वा। असुरान्पुनरगच्छत्। गृहमेधीयेनेष्ट्वा। आशिता

भवन्ति। आञ्जतेऽभ्यञ्जते॥४७॥

अनुं वत्सान् वासयन्ति। भ्रातृव्यायैव तद्यजमानः क्षुधं प्रहिणोति। ते देवा गृहमेधीयेनेष्ट्वा। इन्द्राय निष्कासं न्यदधुः। अस्मानेव श्व इन्द्रो निहितभाग उपावर्तितेति। तानिन्द्रो निहितभाग उपावर्तत। गृहमेधीयेनेष्ट्वा। इन्द्राय निष्कासं निदध्यात्। इन्द्र एवैनं निहितभाग उपावर्तते। गार्हपत्ये जुहोति॥४८॥

भागधेयेनैवेन९ समर्धयति। ऋषभमाह्वयति। वषट्कार एवास्य सः। अथो इन्द्रियमेव तद्वीर्यं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृद्धे। इन्द्रो वृत्र९ हत्वा। परां परावतमगच्छत्। अपाराधमिति मन्यमानः। सोऽब्रवीत्। क इदं वेदिष्यतीति। तेऽब्रुवन्मरुतो वरं वृणामहे॥४९॥

अथ वयं वेदाम। अस्मभ्यमेव प्रथम९ हविर्निरुप्याता इति। त एनमध्यक्रीडन्। तत्क्रीडिनां क्रीडित्वम्। यन्मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः प्रथम९ हविर्निरुप्यते विजित्यै। साक९ सूर्येणोद्यता निर्वपति। एतस्मिन्वै लोक इन्द्रो वृत्रमहन्त्समृद्धौ। एतद्ब्राह्मणान्येव पञ्च हवी९षि। एतद्ब्राह्मण

ऐन्द्राग्रः। अथैष ऐन्द्रश्चरुर्भवति॥५०॥

उद्धारं वा एतमिन्द्र उदहरत। वृत्रं हत्वा। अन्यासु
देवतास्वधि। यदेष ऐन्द्रश्चरुर्भवति। उद्धारमेव तं यजमान
उद्धरते। अन्यासु प्रजास्वधि। वैश्वकर्मण एकंकपालो
भवति। विश्वान्येव तेन कर्माणि यजमानोऽवरुन्धे॥५१॥

ऋद्धतेऽभ्यञ्जते जुहोति वृणामहै भवत्यष्टौ च॥ [७]

वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत। ता वरुण-
प्रघासैर्वरुणपाशादमुञ्चत्। साकमेधैः प्रत्यस्थापयत्। त्र्यम्बकै
रुद्रं निरवादयत। पितृयज्ञेन सुवर्गं लोकमगमयत्।
यद्वैश्वदेवेन यजते। प्रजा एव तद्यजमानः सृजते। ता
वरुणप्रघासैर्वरुणपाशान्मुञ्चति। साकमेधैः प्रतिष्ठापयति।
त्र्यम्बकै रुद्रं निरवादयते॥५२॥

पितृयज्ञेन सुवर्गं लोकं गमयति। दक्षिणतः प्राचीनावीती
निर्वपति। दक्षिणावृद्धि पितृणाम्। अनादृत्य तत्। उत्तरत
एवोपवीय निर्वपेत्। उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्तौ। अथो
यदेव दक्षिणार्धेऽधि श्रयति। तेन दक्षिणावृत्। सोमाय

पितृमते पुरोडाशं षट्कपालं निर्वपति। संवत्सरो वै सोमः
पितृमान्॥५३॥

संवत्सरमेव प्रीणाति। पितृभ्यो बर्हिषद्भ्यो धानाः। मासा
वै पितरो बर्हिषदः। मासानेव प्रीणाति। यस्मिन्वा ऋतौ
पुरुषः प्रमीयते। सौऽस्यामुष्मिल्लोके भवति। बहुरूपा धाना
भवन्ति। अहोरात्राणामभिजित्यै। पितृभ्योऽग्निष्वात्तेभ्यो
मन्थम्। अर्धमासा वै पितरोऽग्निष्वात्ताः॥५४॥

अर्धमासानेव प्रीणाति। अभिवान्यायै दुग्धे भवति। सा हि
पितृदेवत्यं दुहे। यत्पूर्णम्। तन्मनुष्याणाम्। उपर्यर्धो देवानाम्।
अर्धः पितृणाम्। अर्ध उपमन्थति। अर्धो हि पितृणाम्।
एकयोपमन्थति॥५५॥

एका हि पितृणाम्। दक्षिणोपमन्थति। दक्षिणावृद्धि
पितृणाम्। अनारभ्योपमन्थति। तद्धि पितृन्गच्छति।
इमान्दिशं वेदिमुद्धन्ति। उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते।
चतुः स्रक्तिर्भवति। सर्वा ह्यनु दिशः पितरः। अखाता
भवति॥५६॥

खाता हि देवानाम्। मध्यतोऽग्निराधीयते। अन्ततो

हि देवाना॑माधी॒यते॑। वर्षी॑यानि॒ध्म इ॒ध्माद्भवति॑
 व्यावृ॑त्त्यै। परि॑श्रयति। अ॒न्तर॑हि॒तो हि पि॑तृलो॒को
 म॑नुष्यलो॒कात्। यत्प॑रुषि दि॒नम्। तद्दे॒वाना॑म्। यद॑न्त॒रा।
 तन्म॑नुष्या॒णाम्॥५७॥

यत्समू॑लम्। तत्पि॑तृ॒णाम्। समू॑लं ब॒र्हिर्भवति॑ व्यावृ॑त्त्यै।
 दक्षि॑णा स्तृ॒णाति। दक्षि॑णावृद्धि पि॑तृ॒णाम्। त्रिः प॑र्ये॒ति।
 तृती॑ये वा इ॒तो लो॒के पि॒तरः॑। ताने॒व प्री॑णाति। त्रिः पुनः
 प॑र्ये॒ति। षट्स्व॑द्यन्ते॥५८॥

षड्वा ऋ॒तवः॑। ऋ॒तूने॒व प्री॑णाति। यत्प्र॑स्त॒रं यजु॑षा गृ॒हीयात्।
 प्र॒मायु॑को यज॑मानः स्यात्। यन्न गृ॒हीयात्। अ॒नाय॑त॒नः
 स्या॑त्। तूष्णी॑मे॒व न्य॑स्येत्। न प्र॒मायु॑को भ॑वति। ना॒नाय॑त॒नः।
 यत्री॑न्प॑रि॒धीन्प॑रि॒दध्यात्॥५९॥

मृ॒त्युना॒ यज॑मानं॒ परि॑गृ॒हीयात्। यन्न प॑रि॒दध्यात्।
 रक्षा॑ंसि य॒ज्ञं ह॑न्युः। द्वौ प॑रि॒धी प॑रि॒दधाति॑।
 रक्ष॑साम॒पह॑त्यै। अथो॑ मृ॒त्योरे॒व यज॑मान॒मुत्सृ॑जति।
 यत्री॑णि त्री॒णि ह॒वींष्यु॑दा॒हर॑युः। त्रय॑स्त्रय ए॒षां सा॒कं
 प्र॒मीये॑रन्। एकै॑कम॒नूची॑ना॒न्युदा॑हरन्ति। एकै॑क ए॒वैषा॑म॒न्वश्चः॑

प्रमीयते। क॒शिपुं क॒शिप॒व्याय। उ॒प॒ब॒र्हणमु॒प॒ब॒र्ह॒ण्याय।
 आ॒ञ्जन॑मा॒ञ्ज॒न्याय। अ॒भ्य॒ञ्जन॑म॒भ्य॒ञ्ज॒न्याय। य॒था॒भा॒गमे॒-
 वैना॑न्प्रीणाति॥६०॥

नि॒र॒व॒द॒य॒ते पि॒तृ॒मा॒नं॒ग्नि॒ष्वा॒न्ता ए॒क॒यो॒पं म॒न्थ॒त्य॒खा॒न्ता भ॒व॒ति म॒नु॒ष्या॒णां प॒द्य॒न्ते परि॒द॒ध्या॒न्मी॒य॒ते

प॒ञ्च च॥

[८]

अ॒ग्नये॑ दे॒वेभ्यः॑ पि॒तृभ्यः॑ स॒मि॒ध्य॒मा॒ना॒यानु॑ ब्रूहीत्या॑ह।
 उ॒भये॑ हि दे॒वाश्च॑ पि॒तर॑श्चेज्यन्ते॑। ए॒का॒म॒न्वा॑ह। ए॒का॒ हि
 पि॒तृ॒णाम्। त्रि॒र॒न्वा॑ह। त्रि॒र॒हि दे॒वाना॑म्। आ॒घ्रा॒रा॒वा॒घ्रा॒र॒य॒ति।
 य॒ज्ञ॒प॒रु॒षो॒र॒न॒न्तरि॑त्यै। ना॒र॒षे॒यं वृ॑णीते। न हो॒ता॒र॒म्॥६१॥

यदा॑र॒षे॒यं वृ॑णीत। यद्धो॒ता॒र॒म्। प्र॒मा॒यु॒को॒ यज॑मानः स्यात्।
 प्र॒मा॒यु॒को॒ हो॒ता॑। तस्मा॒न्न वृ॑णीते। यज॑मानस्य हो॒तुं॒गो॒पी॒थाय॑।
 अप॑ ब॒र्हिषः॑ प्र॒या॒जान् य॑जति। प्र॒जा वै ब॒र्हिः। प्र॒जा ए॒व
 मृ॒त्यो॒रु॒त्सृ॑जति। आ॒ज्य॒भा॒गौ य॑जति॥६२॥

य॒ज्ञ॒स्यै॒व चक्षु॑षी॒ नान्तरै॑ति। प्रा॒ची॒ना॒वी॒ती सोमं॑ यजति।
 पि॒तृ॒दे॒व॒त्यां हि। ए॒षाऽऽहु॑तिः। प॒ञ्च॒कृ॒त्वो॒ऽव॑ द्यति। प॒ञ्च ह्ये॒ता
 दे॒वताः॑। द्वे पु॒रोऽनु॒वा॒क्ये। या॒ज्या दे॒वता॑ वष॒ट्कारः॑। ता ए॒व
 प्री॑णाति। स॒न्त॒त॒म॒व॑ द्यति॥६३॥

ऋतूनां सन्तत्यै। प्रैवैभ्यः पूर्वया पुरोऽनुवाक्ययाऽऽह।
 प्रणयति द्वितीयया। गमयति याज्यया। तृतीये वा
 इतो लोके पितरः। अहं एवैनान्पूर्वया पुरोऽनुवाक्यया-
 ऽत्यानयति। रात्रियै द्वितीयया। ऐवैनान् याज्यया गमयति।
 दक्षिणतोऽवदाय। उदङ्ङति क्रामति व्यावृत्त्यै॥६४॥

आ स्वधेत्याश्रावयति। अस्तु स्वधेति प्रत्याश्रावयति। स्वधा
 नम् इति वषट्करोति। स्वधाकारो हि पितॄणाम्। सोममग्रे
 यजति। सोमप्रयाजा हि पितरः। सोमं पितृमन्तं यजति।
 संवत्सरो वै सोमः पितृमान्। संवत्सरमेव तद्यजति।
 पितृन्बर्हिषदो यजति॥६५॥

ये वै यज्वानः। ते पितरो बर्हिषदः। तानेव तद्यजति।
 पितृन्ग्निष्वात्तान् यजति। ये वा अयज्वानो गृहमेधिनः।
 ते पितरोऽग्निष्वात्ताः। तानेव तद्यजति। अग्निं कव्यवाहनं
 यजति। य एव पितॄणामग्निः। तमेव तद्यजति॥६६॥

अथो यथाऽग्निः स्विष्टकृतं यजति। तादृगेव तत्। एतत्तै
 तत् ये च त्वामन्विति तिसृषु स्रक्तीषु निदधाति। तस्मादा
 तृतीयात्पुरुषान्नाम न गृह्णन्ति। एतावन्तो हीज्यन्ते। अत्र

पितरो यथाभा॒गं म॑न्दध्व॒मित्या॑ह। ह्री॒क्वा हि पि॒तरः॑। उदंश्चो॒
निष्क्रा॑मन्ति। ए॒षा वै म॑नु॒ष्याणां॑ दिक्। स्वामे॒व तदि॑शमनु॒
निष्क्रा॑मन्ति॥६७॥

आ॒ह॒व॒नीय॑मुप॒तिष्ठ॑न्ते। न्ये॒वास्मै॑ तद्धू॒वते। यत्स॒त्याह॑व॒नीये॑।
अथा॒न्यत्र॑ चर॑न्ति। आत॑मि॒तोरु॑प॒तिष्ठ॑न्ते। अ॒ग्निमे॒वोप॑द्र॒ष्टारं॑
कृ॒त्वा। पि॒तृन्नि॒रव॑दयन्ते। अन्तं॒ वा ए॒ते प्रा॒णानां॑ गच्छन्ति।
य आत॑मि॒तोरु॑प॒ तिष्ठ॑न्ते। सु॒स॒न्द॒शं त्वा व॒यमि॑त्या॒ह॥६८॥

प्रा॒णो वै सु॑स॒न्द॒क्। प्रा॒णमे॒वात्म॑न्द॒धते। योजा॒ न्विन्द्र॑ ते
हरी॒ इत्या॑ह। प्रा॒णमे॒व पु॑नर॒युक्तः। अक्ष॑न्नमी॒मद॑न्त॒ हीति॑
गा॒र्हप॑त्य॒मुप॑तिष्ठन्ते। अक्ष॑न्नमी॒मद॑न्ताथ॒ त्वोप॑तिष्ठामह॒ इति॑
वावै॑तदा॒ह। अमी॑मदन्त॒ पित॑रः॒ सोम्या॑ इत्य॒भि प्र॑पद्यन्ते।
अमी॑मदन्त॒ पित॑रोऽथ॒ त्वाऽभि॑ प्र॒पद्या॑मह॒ इति॑ वावै॑तदा॒ह।
अ॒पः परि॑षिञ्चति। मा॒र्जय॑त्ये॒वैनान्॑॥६९॥

अथो॑ त॒र्पय॑त्ये॒व। तृ॒प्यति॑ प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑। य ए॒वं वेद॑।
अप॑ ब॒र्हिषा॑वनूया॒जौ य॑जति। प्र॒जा वै ब॒र्हिः। प्र॒जा ए॒व
मृ॒त्यो॒रुत्सृ॑जति। च॒तुरः॑ प्रया॒जान् य॑जति। द्वा॒व॒नूया॑जौ।
ष॒द्वम्प॑द्यन्ते। ष॒ड्वा ऋ॒तवः॑। ऋ॒तू॒नेव॑ प्री॒णाति॑। न प॒त्यन्वा॑स्ते।

न संयाजयन्ति। यत्पत्यन्वासीत। यत्संयाजयेयुः।
प्रमायुका स्यात्। तस्मान्नान्वास्ते। न संयाजयन्ति। पत्नियै
गोपीथाय॥ ७० ॥

होताऽर्माज्यभागौ यजति सन्ततमवदयति व्यावृत्त्यै बर्हिषदो यजति तमेव तद्यज्ञत्यनु

निष्क्रामन्त्याहेनानृतवो नव च॥ [९]

प्रतिपूरुषमेककपालां निर्वपति। जाता एव प्रजा
रुद्रान्निरवदयते। एकमतिरिक्तम्। जनिष्यमाणा एव
प्रजा रुद्रान्निरवदयते। एककपाला भवन्ति। एकधैव रुद्रं
निरवदयते। नाभिघारयति। यदभिघारयेत्। अन्तरवचारिणः
रुद्रं कुर्यात्। एकोल्मुकेन यन्ति॥ ७१ ॥

तद्धि रुद्रस्य भागधेयम्। इमान्दिशं यन्ति। एषा वै रुद्रस्य
दिक्। स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते। रुद्रो वा अपशुकाया
आहुत्यै नातिष्ठत। असौ ते पशुरिति निर्दिशेद्यं द्विष्यात्।
यमेव द्वेष्टि। तमस्मै पशुं निर्दिशति। यदि न द्विष्यात्।
आखुस्ते पशुरिति ब्रूयात्॥ ७२ ॥

न ग्राम्यान्पशून् हिनस्ति। नारण्यान्। चतुष्पथे जुहोति। एष
वा अग्नीनां पङ्क्तिशो नाम। अग्निवत्येव जुहोति। मध्यमेन

पु॒र्णेन॑ जुहोति। सु॒ग॒ध्यैषा॑। अथो॒ खलु॑। अ॒न्त॒मेनै॒व होत॒व्यम्॑।
अ॒न्त॒त ए॒व रु॒द्रं नि॒रव॑दयते॥ ७३॥

ए॒ष ते॑ रु॒द्र भा॒गः स॒ह स्व॒स्नाऽम्बि॑क॒येत्या॑ह। श॒र॒द्वा
अ॒स्याम्बि॑का॒ स्वसा॑। तया॒ वा ए॒ष हि॑नस्ति। य॒ः हि॑नस्ति।
तयै॒वैन॑ः स॒ह श॑मयति। भे॒ष॒जङ्ग॒व इत्या॑ह। याव॑न्त
ए॒व ग्रा॒म्याः प॒शवः॑। तेभ्यो॑ भे॒ष॒जं क॑रोति। अवा॑म्ब
रु॒द्रम॑दिम॒हीत्या॑ह। आ॒शिष॑मे॒वैता॒मा शा॑स्ते॥ ७४॥

त्र्य॑म्बकं यजाम॒ह इत्या॑ह। मृ॒त्योर्मु॑क्षीय॒ माऽमृ॑ता॒दिति॑
वावै॑तदा॒ह। उ॒त्कि॑रन्ति। भ॒ग॑स्य लीप्सन्ते। मू॒तैकृ॑त्वा-
ऽऽसं॑जन्ति। यथा॒ जनं॑ य॒तेऽव॑सं क॒रोति॑। ता॒दृगे॒व तत्।
ए॒ष ते॑ रु॒द्र भा॒ग इत्या॑ह नि॒रव॑न्त्यै। अ॒प्र॒तीक्ष॑मा य॑न्ति। अ॒पः
परि॑षिञ्चति। रु॒द्रस्या॒न्तर्हि॑त्यै। प्र वा ए॒तेऽस्मा॑ल्लो॒काच्च॑वन्ते।
ये त्र्य॑म्बकै॒श्चर॑न्ति। आ॒दि॒त्यं च॒रुं पु॒नरे॒त्य नि॒र्वप॑ति। इ॒यं
वा अ॒दि॒तिः। अ॒स्यामे॒व प्र॒ति ति॑ष्ठन्ति॥ ७५॥

य॒न्ति ब्रू॒यान्नि॒रव॑दयते शास्ते सिञ्चति प॒द्व॥ [१०]

अनु॑मत्ये वैश्वदेवेन॒ ताः सृ॒ष्टास्त्रि॑वृत्प्रजाप॑तिः सवि॑तोत्तरस्यान्देवासुराः सो॑ऽग्नि॒र्यत्प॑त्नी॒ वैश्वदे॒वेन॒
ता व॑रुणप्र॒घासै॒रग्नये॑ दे॒वेभ्यः॑ प्र॒तिपू॑रुषं दश॥ १०॥

अनुमत्यै प्रथमजो वत्सो बहुरूपा हि पशवस्तस्मात्पृथमात्रं यद्ग्नयेऽनीकवत उद्धारं वा
 अग्नये देवेभ्यः प्रतिपूरुषं पञ्चसप्ततिः॥ ७५॥
 अनुमत्यै प्रतितिष्ठन्ति॥

हरिः ओम्॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके षष्ठः
 प्रपाठकः समाप्तः॥